

ZAKON

O STAROJ I RETKOJ BIBLIOTEČKOJ GRAĐI

(*"Sl. glasnik RS", br. 52/2011*)

I OSNOVNE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1

Ovim zakonom uređuje se zaštita stare i retke bibliotečke građe kao kulturnog nasleđa, njeno čuvanje, sređivanje i obrada, kao i uslovi i način korišćenja.

Opšti interes

Član 2

Stara i retka bibliotečka građa je kulturno nasleđe od posebnog interesa za Republiku Srbiju i kao takva uživa posebnu zaštitu, utvrđenu zakonom kojim se uređuje kultura, ovim zakonom i drugim propisima bez obzira na to u kojoj je svojini, odnosno kod koga se nalazi i da li je registrovana i evidentirana.

Zaštita stare i retke bibliotečke građe je delatnost od opšteg interesa.

Termini

Član 3

Termini kojima su u ovom zakonu označeni položaji, profesije, odnosno zanimanja, izraženi u gramatičkom muškom rodu, podrazumevaju prirodni muški i ženski rod lica na koja se odnose.

Obaveze nadležnih organa

Član 4

Republika Srbija, autonomna pokrajina, odnosno jedinica lokalne samouprave, obavezna je da štiti i čuva staru i retku bibliotečku građu u kao kulturno nasleđe od opšteg interesa, da obezbedi za nju adekvatne objekte, stručno rukovođenje i pružanje usluga građanima.

Poslovi od opšteg interesa u zaštiti stare i retke bibliotečke građe

Član 5

Opzti interes u zasztiti stare i retke bibliote ke gra e, u smislu ovog zakona, obuhvata:

- 1) pronala0enje, prikupljanje, uvanje, zasztitu i koriz enje gra e;
- 2) prou avanje i vrednovanje gra e;
- 3) kategorizaciju i vo enje registara;
- 4) obradu gra e i izradu kataloga uz primenu odgovaraju ih me unarodnih standarda za bibliografsko - katalogski opis;
- 5) pru0anje stru ne pomo i sopstvenicima;
- 6) obavljanje stru nog nadzora;
- 7) izradu stru nih uputstava;
- 8) razvoj i unapre ivanje stru nog rada na njenoj zasztiti;
- 9) sprovo enje mera zasztite (preventivna zasztita, mikrofilmovanje, digitalizacija, konzervacija, restauracija);
- 10) staranje o uslovima, na inu koriz enja i predstavljanja gra e;
- 11) istra0ivanje i izdavanje nau nih i stru nih publikacija o gra i, kao i objavljivanje gra e;
- 12) obezbe ivanje dostupnosti gra e i njeno predstavljanje doma oj i stranoj javnosti;
- 13) stru no osposobljavanje i usavrzavanje zaposlenih;
- 14) izradu plana zasztite u vanrednim okolnostima;
- 15) druge poslove zasztite gra e utvr ene ovim zakonom, propisima donetim na osnovu njega i drugim propisima.

Poslove od opzteg interesa u zasztiti stare i retke bibliote ke gra e iz stava 1. ovog lana obavljaju Narodna biblioteka Srbije, Biblioteka Matice srpske i biblioteke koje rezenjem odredi ministar nadle0an za kulturu (u daljem tekstu: odre ene biblioteke), na predlog Narodne biblioteke Srbije i Biblioteke Matice srpske.

Stara i retka bibliotečka građa i svojina

Član 6

Stara i retka bibliote ka gra a mo0e biti u svim oblicima svojine.

Na staroj i retkoj bibliote koj gra i svojina se mo0e ograni iti samo ako je to u opztem interesu, u skladu sa zakonom.

Na staroj i retkoj biblioteci koja je u javnoj svojini ne može se održati i pravo svojine.

Stara i retka biblioteka koja je napuztena ili je ostala bez pravnog sledbenika u javnoj je svojini.

Stara i retka biblioteka koja nije u svojini sopstvenici nisu javne biblioteke, već druga pravna i fizička lica (muzeji, arhivi, instituti, Srpska akademija nauka i umetnosti, Srpska pravoslavna crkva, verske zajednice i druge organizacije) u čija su zavisnost u skladu sa odredbama ovog zakona.

II KRITERIJUMI ZA PROCENU I KATEGORIZACIJA STARE I RETKE BIBLIOTEKE GRADE

Kriterijumi za procenu stare i retke bibliotečke građe

Član 7

Stara i retka biblioteka koja je kulturno dobro.

Staru i retku biblioteku čine:

1) stare srpske knjige:

(1) rukopisne knjige na srpskoslovenskom i srpskom jeziku srpskoslovenskog jezika iz perioda zaključno sa 18. vekom, kao i rukopisne knjige nastale do 1867. godine na srpskoslovenskom, ruskoslovenskom (u srpskoj upotrebi), slavenosrpskom i srpskom narodnom jeziku,

(2) ztampane knjige, periodične i druge publikacije objavljene na srpskoslovenskom, ruskoslovenskom (u srpskoj upotrebi), slavenosrpskom i srpskom jeziku, zaključno sa 1867. godinom,

(3) rukopisne i ztampane knjige na stranim jezicima čiji je autor pripadnik srpskog naroda, zaključno sa 1867. godinom,

(4) izdanja dubrovačke književnosti, koja pripadaju i srpskoj i hrvatskoj kulturi, zaključno sa 1867. godinom;

2) stare strane knjige: rukopisne i ztampane knjige objavljene do godine koja se uzima kao kriterijum po propisima države iz koje potiču;

3) retke knjige: publikacije koje imaju neko od sledećih obeležja:

(1) rukopisne knjige nastale posle 1867. godine,

(2) primerci publikacije koji zbog posebne opreme ili sadržine izlaze iz profila ukupnog tiraža,

- (3) bibliofilska izdanja značajnih autora i bibliofilska izdanja koja imaju posebnu naučnu, istorijsku, kulturnu ili umetničku vrednost,
- (4) retka izdanja iz ratnih perioda 1912-1913, 1914-1918, 1941-1945. godine,
- (5) izdanja s tiražom manjim od 100 primeraka koja imaju posebnu naučnu, istorijsku, kulturnu ili umetničku vrednost,
- (6) cenzurisana, proskribovana izdanja koja su sačuvana u malom broju primeraka, a sama po sebi imaju veliki kulturni značaj,
- (7) emigrantska izdanja objavljena van teritorije Republike Srbije, sačuvana u malom broju primeraka;

4) posebne zbirke:

- (1) zbirke književnih i drugih rukopisa i arhivalija, mapa i karata, fotografija, gravira, muzikalija, plakata, elektronskih publikacija (uključujući i internet bazinu), bibliotečki katalozi i posebne biblioteke značajnih ličnosti, odnosno biblioteke celine od istorijskog, umetničkog, naučnog ili tehničkog značaja, koje su u skladu sa ovim zakonom utvrđene kao kulturno dobro,
- (2) muzejski primerak svake štampane ili elektronske publikacije koji Narodna biblioteka Srbije i Biblioteka Matice srpske dobijaju putem obaveznog primerka i trajno čuvaju po zakonu kojim se uređuje obavezni primerak.

Kriterijumi za kategorizaciju

Član 8

Stara i retka biblioteka građana kao kulturno dobro, ukoliko ima svojstva od posebnog istorijskog, umetničkog, naučnog ili tehničkog značaja, kategorize se kao:

- 1) kulturno dobro od izuzetnog značaja;
- 2) kulturno dobro od velikog značaja;
- 3) kulturno dobro.

Za kulturno dobro od izuzetnog značaja proglašava se stara i retka biblioteka građana, i to:

- 1) svi primerci rukopisne knjige i druge rukopisne građe, njihovi delovi i fragmenti, pisani na staroslovenskom jeziku ili na nekoj od njegovih jezičkih redakcija, kao i na srpskom narodnom jeziku do kraja 1800. godine;
- 2) svi primerci publikacija, njihovi delovi i fragmenti štampani na srpskoslovenskom, ruskoslovenskom (u srpskoj upotrebi), slavenosrpskom i srpskom narodnom jeziku do kraja 1800. godine i knjige na stranim jezicima štampane do kraja 1700. godine;

3) svi primerci knjiga, periodičnih publikacija i ostale stare i retke bibliotečke građe ako imaju jednu od sledećih karakteristika:

- svedoče o izuzetno značajnim kulturnim ili istorijskim događajima i ličnostima,
- imaju izuzetnu umetničku ili estetsku vrednost,
- predstavljaju jedinstvene ili izuzetno retke ili posebno reprezentativne primerke svog vremena,
- predstavljaju prvi primerak svoje vrste,
- jedinstveni su po svojoj originalnosti ili celovitosti.

Za kulturno dobro od velikog značaja proglašava se stara i retka bibliotečka građa, a to:

1) svi primerci rukopisne knjige i druge rukopisne građe, njihovi delovi i fragmenti, pisani na srpskoslovenskom, ruskoslovenskom (u srpskoj upotrebi), slavenosrpskom i na srpskom narodnom jeziku od 1801. do kraja 1867. godine;

2) svi primerci srpskih ztampanih publikacija, njihovi delovi i fragmenti, objavljeni od 1801. do 1867. godine;

3) svi primerci rukopisne knjige i druge rukopisne građe, njihovi delovi i fragmenti, pisani na stranim jezicima do kraja 1867. godine, koji imaju poseban značaj za srpsku ili svetsku kulturu, umetnost ili istoriju;

4) svi primerci ztampane knjige na stranim jezicima koji su nastali do godine koja se uzima kao kriterijum za izuzetna kulturna dobra po propisima zemalja iz kojih potiču;

5) druga retka bibliotečka građa koja svedoči o značajnim kulturnim i istorijskim događajima i ličnostima i ima veliki značaj ili predstavlja posebno karakterističan primer za određeno područje ili razdoblje, odnosno ima veliki značaj za naučni i tehnički razvoj;

6) muzejski primerak, odnosno obavezni primerak koji se trajno čuva u izvornom obliku u Narodnoj biblioteci Srbije i u Biblioteci Matice srpske.

Kulturno dobro je stara i retka bibliotečka građa koja nije kategorisana kao kulturno dobro od izuzetnog i velikog značaja.

Proglašavanje stare i retke bibliotečke građe za kulturno dobro od izuzetnog i velikog značaja

Član 9

Staru i retku bibliotečku građu za kulturno dobro od izuzetnog značaja proglašava Narodna skupština.

Staru i retku biblioteku građu za kulturno dobro od velikog značaja proglašava odlukom koju donosi u vršenju poverenih poslova, Narodna biblioteka Srbije.

Proglašenje stare i retke biblioteke građe na teritoriji AP Vojvodine za kulturno dobro od velikog značaja, vrši kao povereni posao, Biblioteka Matice srpske.

Akt o proglašenju stare i retke biblioteke građe za kulturno dobro od izuzetnog značaja i od velikog značaja objavljuje se u "Službenom glasniku Republike Srbije".

III REGISTRI STARE I RETKE BIBLIOTEKE GRAĐE

Svrha i javnost registara

Član 10

Stara i retka biblioteka građa upisuje se u registre kulturnih dobara, u skladu sa zakonom.

Registre stare i retke biblioteke građe vode Narodna biblioteka Srbije, Biblioteka Matice srpske i određene biblioteke, u skladu s odredbama ovog zakona.

Registri iz stava 2. ovog člana javno su dostupni.

Vrste registara

Član 11

Centralni registar kategorisane stare i retke biblioteke građe u Republici Srbiji vodi Narodna biblioteka Srbije.

Registar kategorisane stare i retke biblioteke građe u AP Vojvodini vodi Biblioteka Matice srpske.

Registre kategorisane stare i retke biblioteke građe u jedinici lokalne samouprave vode određene biblioteke.

Vođenje registra iz st. 1 - 3. ovog člana vrši se kao povereni posao.

Sadržinu i način vođenja registara iz st. 1 - 3. ovog člana propisuje ministar nadležan za kulturu.

IV PRAVA I OBAVEZE SOPSTVENIKA STARE I RETKE BIBLIOTEKE GRAĐE U JAVNOJ SVOJINI

Prava sopstvenika

Član 12

Sopstvenik stare i retke biblioteke građe u javnoj svojini ima pravo da od određene biblioteke traži da se kategorisana građa u njegovoj svojini upiše u registar.

Sopstvenik stare i retke biblioteke građe u javnoj svojini ima pravo da od određene biblioteke zahteva besplatno stručno mišljenje o staroj i retkoj biblioteci koja, koje ne podrazumeva posebna istraživanja, konzervatorska ili laboratorijska ispitivanja, kao i da zahteva besplatnu stručno-savetodavnu pomoć prilikom konzervacije ili restauracije građe.

Obaveze sopstvenika

Član 13

Sopstvenici stare i retke biblioteke građe u javnoj svojini obavezni su da ovlašćenim licima ministarstva nadležnog za kulturu, odnosno pokrajinskog organa uprave nadležnog za kulturu i ovlašćenim licima Narodne biblioteke Srbije, Biblioteke Matice srpske i druge određene biblioteke omoguće vršenje odgovarajućeg nadzora.

Ostale obaveze sopstvenika

Član 14

Sopstvenik stare i retke biblioteke građe u javnoj svojini obavezan je:

- 1) da saveshno čuva i održava građu;
- 2) da blagovremeno sprovodi mere tehničke zaštite;
- 3) da obezbedi odgovarajući prostor i opremu za smeštaj i zaštitu građe;
- 4) da imenuje lice odgovorno za zaštitu građe i angažuje stručnu osobu za rad sa građom;
- 5) da građu čuva kao celinu, odnosno zbirku ili fond;
- 6) da građu obradi, klasifikuje, upiše u registre kod određene biblioteke;
- 7) da obaveštava određenu biblioteku o svim promenama stanja građe, a najkasnije u roku od 30 dana od dana saznanja o nastupanju promene;
- 8) da dozvoli naučnicima i stručnjacima istraživanja, reprodukciju i druga snimanja, kao i izvođenje mera tehničke zaštite na građi, i da u tu svrhu po potrebi ustupi građu određenoj biblioteci ili drugim pravnim licima najduže do 120 dana;
- 9) da obezbedi dostupnost građe javnosti u svrhu predstavljanja građe kao kulturnog nasleđa i da, po potrebi ustupi građu određenoj biblioteci ili drugim ustanovama zaštite najduže do 120 dana.

Mere prema nesavesnom sopstveniku građe u javnoj svojini

Član 15

Ako sopstvenik stare i retke biblioteke građevine u javnoj svojini nestručno, nemarno i nesavesno čuva staru i retku biblioteku građevinu, usled čega postoji opasnost da ona bude uništena ili oštećena, određena biblioteka će mu poslati pismeno obaveštenje za preduzimanje mera za zaštitu, čuvanje i stručno održavanje građevine.

Ako sopstvenik stare i retke biblioteke građevine u javnoj svojini u roku od 30 dana od prijema pismenog obaveštenja određene biblioteke ne preduzme odgovarajuće mere zaštite, određena biblioteka će o tome bez odlaganja obavestiti Narodnu biblioteku Srbije, odnosno Biblioteku Matice srpske.

Po prijemu obaveštenja od određene biblioteke, Narodna biblioteka Srbije, odnosno Biblioteka Matice srpske u roku od osam dana, o tome pismeno obaveštava ministarstvo nadležno za kulturu.

Po prijemu obaveštenja od Narodne biblioteke Srbije, odnosno Biblioteke Matice srpske, ministarstvo nadležno za kulturu u roku od 15 dana donosi rešenje o privremenom oduzimanju građevine od nesavesnog sopstvenika i o njenom ustupanju Narodnoj biblioteci Srbije, odnosno Biblioteci Matice srpske, s ciljem odgovarajuće zaštite, s tim što troškove zaštite snosi nesavesni sopstvenik.

Rešenje iz stava 4. ovog člana konačno je i protiv njega se može pokrenuti upravni spor.

Mere u slučaju vanrednih okolnosti

Član 16

Sopstvenik stare i retke biblioteke građevine u javnoj svojini obavezan je da sprovodi sve mere zaštite u vanrednim okolnostima na osnovu plana i uputstva određene biblioteke.

Ukoliko nastupe vanredne okolnosti, sopstvenik građevine u javnoj svojini obavezan je da zapisnički konstatuje dan, čas i okolnosti koje su nastale i pisanim putem obavesti o tome određenu biblioteku.

Privremeno ustupanje građevine

Član 17

Sopstvenici stare i retke biblioteke građevine u javnoj svojini obavezni su da međusobno sarađuju i privremeno ustupaju građevinu iz svog fonda u svrhe predviđene ovim zakonom.

Ako javna biblioteka odbije da ustupi građevinu iz svog fonda u svrhe predviđene ovim zakonom, o ustupanju će odlučiti ministarstvo nadležno za kulturu.

Ograničenja i zabrane korišćenja

Član 18

Sopstvenik stare i retke biblioteke građe u javnoj svojini ne sme:

1) da koristi staru i retku biblioteku građu na način koji može dovesti do njenog oštećenja ili uništenja;

2) da raspoređiva zbirke stare i retke biblioteke građe bez saglasnosti određene biblioteke.

V PRAVA I OBAVEZE SOPSTVENIKA STARE I RETKE BIBLIOTEKE GRAĐE U PRIVATNOJ SVOJINI

Prava sopstvenika

Član 19

Sopstvenik stare i retke biblioteke građe u privatnoj svojini ima pravo da od određene biblioteke traži da se kategorisana građa u njegovoj svojini upiše u registar.

Sopstvenik stare i retke biblioteke građe u privatnoj svojini ima pravo da od određene biblioteke zahteva besplatno stručno mišljenje o staroj i retkoj biblioteci koja, koje ne podrazumeva posebna istraživanja, konzervatorska ili laboratorijska ispitivanja, kao i da zahteva besplatnu stručno-savetodavnu pomoć prilikom konzervacije ili restauracije građe.

Ograničenje i zabrane korišćenja

Član 20

Na sopstvenike stare i retke biblioteke građe u privatnoj svojini primenjuju se odredbe ovog zakona koje se odnose na ograničenja i zabrane korišćenja iz člana 18. ovog zakona.

Omogućavanje pristupa i uvida u zbirke

Član 21

Sopstvenici stare i retke biblioteke građe u privatnoj svojini obavezni su da ovlašćenim licima ministarstva nadležnog za kulturu, odnosno pokrajinskog organa uprave nadležnog za kulturu, i ovlašćenim licima Narodne biblioteke Srbije, Biblioteke Matice srpske i druge određene biblioteke omoguće pristup i uvid u zbirke stare i retke biblioteke građe.

Obaveze sopstvenika

Član 22

Sopstvenik stare i retke biblioteke građe u privatnoj svojini obavezan je:

- 1) da obavesti određenu biblioteku o posedovanju građe;
- 2) da preduzme potrebne mere za bezbedno čuvanje i zaštitu građe;
- 3) da sredi građu i izradi njen popis;
- 4) da dopusti ovlašćenom licu određene biblioteke pregled građe i sprovođenje zaštitnog snimanja;
- 5) da poштуje stručne savete određene biblioteke u vezi sa vrednovanjem, čuvanjem i zaštitom građe.

Kad sopstvenik stare i retke biblioteke građu u privatnoj svojini nije u mogućnosti da sredi tu građu i izradi njen popis, određena biblioteka je u obavezi da mu pruži stručnu pomoć.

Dostupnost građe u privatnoj svojini predate određenoj biblioteci

Član 23

Stara i retka biblioteka građa u privatnoj svojini poklonjena javnoj biblioteci, dostupna je za korišćenje pod uslovima i na način propisan za građu u javnoj svojini, ukoliko nije drugačije određeno ugovorom između sopstvenika i određene biblioteke.

VI DELATNOST ZAŠTITE

Opseg zaštite

Član 24

Delatnost zaštite stare i retke biblioteke građe obavljaju biblioteke koje u svojim fondovima imaju staru i retku biblioteku građu i ispunjavaju druge uslove za obavljanje delatnosti zaštite.

Mere tehničke zaštite

Član 25

U mere tehničke zaštite stare i retke biblioteke građe spadaju: preventivna zaštita, mikrofilmovanje, digitalizacija, konzervacija i restauracija.

Mere tehničke zaštite stare i retke biblioteke građe bliže uređuje ministar nadležan za kulturu.

Sprovođenje mera preventivne tehničke zaštite kod sopstvenika

Član 26

Preventivna tehnička zaštita sprovodi se u svim bibliotekama, kao i kod drugih sopstvenika stare i retke bibliotečke građe.

Mikrofilmovanje i digitalizacija građe

Član 27

Biblioteke su obavezne da staru i retku bibliotečku građu, koja je utvrđena za kulturno dobro od izuzetnog, odnosno velikog značaja, mikrofilmuju s ciljem zaštite.

O mikrofilmovanju se vodi dokumentacija koja se, kao prilog, priključuje registrima stare i retke bibliotečke građe po kategorijama.

Biblioteke su obavezne da kategorisanu staru i retku bibliotečku građu digitalizuju radi korišćenja i predstavljanja.

Konzervacija i restauracija

Član 28

Konzervacija i restauracija sprovode se samo u ovlaštenim konzervatorskim laboratorijama i radionicama.

Centralne laboratorije i radionice za konzervaciju i restauraciju stare i retke bibliotečke građe nalaze se u Narodnoj biblioteci Srbije i Biblioteci Matice srpske.

Preduzimanje tehničkih mera zaštite

Član 29

Mere tehničke zaštite mogu se preduzimati samo:

- 1) ako se izvrše konzervatorska ispitivanja;
- 2) ako se izvrše laboratorijska ispitivanja, ukoliko se konzervatorskim ispitivanjem utvrdi potreba za njima;
- 3) ako se utvrde metode ili tehnike izvođenja mera tehničke zaštite na osnovu rezultata konzervatorskih i laboratorijskih ispitivanja;
- 4) ako se izradi elaborat mera tehničke zaštite.

O izvođenju mera tehničke zaštite i njihovim rezultatima vodi se dokumentacija koja je sastavni deo registara stare i retke bibliotečke građe.

Restitucija stare i retke bibliotečke građe

Član 30

Narodna biblioteka Srbije i Biblioteka Matice srpske pokre u inicijativu za restituciju stare i retke biblioteke koje su u vlasništvu nekadašnjih sopstvenika po raznim osnovama, u saradnji sa nadležnim državnim organima, i staraju se o sprovođenju mera restitucije.

Izrada plana zaštite u vanrednim okolnostima

Član 31

Svaka javna biblioteka koja obavlja delatnost zaštite stare i retke biblioteke mora da ima plan zaštite u vanrednim okolnostima, sa posebnim merama zaštite stare i retke biblioteke od izuzetnog, odnosno velikog značaja.

Plan zaštite u vanrednim okolnostima mora da bude u skladu sa planovima zaštite i spasavanja koji se donose u skladu sa zakonom kojim se uređuje postupanje u vanrednim situacijama.

Revizija i otpis

Član 32

Biblioteke su obavezne da vrše reviziju stanja stare i retke biblioteke iz svojih fondova.

Stara i retka biblioteka koja ne može se otpisati izuzev u slučaju predviđenom zakonom i u skladu sa propisima o reviziji i otpisu grafičke biblioteke.

Finansiranje delatnosti zaštite

Član 33

Sredstva za ostvarivanje opšteg interesa u zaštiti stare i retke biblioteke utvrđene ovim zakonom obezbeđuju se u budžetu Republike Srbije.

Sredstva za obavljanje delatnosti zaštite, čuvanja, konzerviranja i predstavljanja stare i retke biblioteke od izuzetnog, odnosno velikog značaja, kao i sredstva za obavljanje poslova na voljenju registara, obezbeđuju se u budžetu Republike Srbije, autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave.

Sredstva za zaštitu ostale stare i retke biblioteke obezbeđuju njihovi sopstvenici u skladu sa zakonom.

Nadzor nad stručnim radom

Član 34

Biblioteke koje imaju zbirke stare i retke biblioteke obavljaju delatnost prikupljanja, zaštite, istraživanja, čuvanja, konzerviranja i predstavljanja stare i retke biblioteke u skladu sa ovim zakonom.

Nadzor nad stručnim radom biblioteka, ustanova i drugih sopstvenika koji poseduju staru i retku biblioteku građu vrze određene biblioteke.

Nadzor nad stručnim radom određenih biblioteka koje obavljaju delatnost zaštite stare i retke biblioteke građu vrze Narodna biblioteka Srbije i Biblioteka Matice srpske.

Nadzor nad stručnim radom iz st. 2. i 3. ovog člana vrzi se kao povereni posao u skladu sa zakonom.

Obaveze biblioteka

Član 35

U delatnosti zaštite stare i retke biblioteke građu biblioteke obavljaju sledeće poslove:

- 1) prikupljaju, čuvaju i štite građu;
- 2) obrađuju građu i izrađuju odgovarajući katalog;
- 3) sprovode mere zaštite u saradnji sa određenom bibliotekom;
- 4) staraju se o uslovima, načinu korišćenja i predstavljanja građe;
- 5) staraju se o stručnom osposobljavanju i usavrzavanju zaposlenih;
- 6) izrađuju plan zaštite u vanrednim okolnostima;
- 7) saraduju sa drugim sopstvenicima stare i retke biblioteke građu;
- 8) obavljaju i druge poslove utvrđene ovim zakonom, propisima donetim na osnovu njega i drugim propisima.

Obaveze određenih biblioteka

Član 36

Određena biblioteka, pored poslova iz člana 35. ovog zakona obavlja i sledeće poslove:

- 1) pronalaznje i evidentiranje građe kod drugih sopstvenika;
- 2) proučavanje i valorizacija građe;
- 3) kategorizacija i vođenje registara;
- 4) pružanje stručne pomoći sopstvenicima;
- 5) obavljanje nadzora nad stručnim radom biblioteka, ustanova i drugih sopstvenika koji poseduju staru i retku biblioteku građu;

- 6) sprovođenje mera zaštite stare i retke biblioteke građe;
- 7) obezbeđivanje dostupnosti stare i retke biblioteke građe i njeno predstavljanje domaćoj i stranoj javnosti;
- 8) druge poslove zaštite stare i retke biblioteke građe utvrđene ovim zakonom, propisima donetim na osnovu njega i drugim propisima.

Narodna biblioteka Srbije

Član 37

Narodna biblioteka Srbije, pored poslova iz člana 35. ovog zakona, obavlja i sledeće poslove:

- 1) vodi Centralni registar kategorisane stare i retke biblioteke građe u Republici Srbiji;
- 2) vrši nadzor nad stručnim radom biblioteka koje obavljaju delatnost zaštite stare i retke biblioteke građe;
- 3) koordinira rad centralne laboratorije i konzervatorske radionice;
- 4) stara se o jedinstvenoj primeni u Republici Srbiji međunarodnih konvencija i drugih međunarodnih akata koji se odnose na staru i retku biblioteku građu;
- 5) obavlja poslove stručnog osposobljavanja i usavršavanja zaposlenih u delatnosti zaštite stare i retke biblioteke građe;
- 6) obavlja i druge poslove u skladu s odredbama ovog zakona.

Biblioteka Matice srpske

Član 38

Biblioteka Matice srpske, pored poslova iz člana 35. ovog zakona, obavlja i sledeće poslove:

- 1) vodi registar kategorisane stare i retke biblioteke građe u AP Vojvodini;
- 2) vrši nadzor nad stručnim radom biblioteka koje obavljaju delatnost zaštite stare i retke biblioteke građe na teritoriji AP Vojvodine;
- 3) koordinira rad centralne laboratorije i konzervatorske radionice na teritoriji AP Vojvodine;
- 4) obavlja poslove stručnog osposobljavanja i usavršavanja zaposlenih u delatnosti zaštite na teritoriji AP Vojvodine;
- 5) obavlja i druge poslove u skladu s odredbama ovog zakona.

VII STRUČNI ISPITI I STRUČNA ZVANJA

Uslovi za rad na poslovima zaštite, čuvanja i korišćenja stare i retke bibliotečke građe

Član 39

Lica koja obavljaju stručne poslove zaštite, čuvanja i korišćenja stare i retke bibliotečke građe u javnim bibliotekama zasnivaju radni odnos, polažu stručni ispit i stiču stručna zvanja u skladu sa zakonom kojim se uređuje bibliotečko-informaciona delatnost.

Obavezno stručno usavršavanje zaposlenih

Član 40

Zaposleni u bibliotekama koji vrše stručne poslove zaštite, čuvanja i korišćenja stare i retke bibliotečke građe obavezni su da se stalno stručno usavršavaju.

Stručno usavršavanje sprovodi se pod uslovima, po programima i na način utvrđen zakonom kojim se uređuje bibliotečko-informaciona delatnost.

Sredstva za stručno usavršavanje obezbeđuje osniva biblioteke u kojoj zaposleni radi.

VIII KORIŠĆENJE, ČUVANJE I IZLAGANJE STARE I RETKE BIBLIOTEČKE GRAĐE

Uslovi i način korišćenja

Član 41

Svi korisnici imaju pravo da pod jednakim uslovima koriste staru i retku biblioteku građu koja se čuva u bibliotekama.

Bilo koje uslove i način korišćenja stare i retke bibliotečke građe utvrđuje ministar nadležan za kulturu.

Korišćenje u naučne svrhe

Član 42

Stara i retka biblioteka građa iz fonda biblioteke može se koristiti u naučne i istraživačke svrhe, radi popularizacije nauke, umetnosti i kulture.

Stara i retka biblioteka građa ne sme se ožtetiti niti uniziti.

Korišćenje stare i retke bibliotečke građe u komercijalne svrhe

Član 43

Za korištenje stare i retke bibliotečke građe u reklamne svrhe, za sticanje dobiti, za umnožavanje ili objavljivanje dokumenata, potrebna je posebna dozvola određene biblioteke, uz određenu naknadu troškova.

Davanje dozvole iz stava 1. ovog člana jeste povereni posao.

Mikrofilmovanje, fotografisanje, digitalizacija, video snimanje i fotokopiranje

Član 44

Korisnik ima pravo da traži mikrofilmovanje ili digitalizaciju delova građe uz određenu naknadu troškova.

Korisnicima je, bez saglasnosti određene biblioteke, zabranjeno mikrofilmovanje, fotografisanje, digitalizacija ili video snimanje stare i retke bibliotečke građe koja se čuva u javnoj biblioteci, kao i korištenje rasvetnih tela radi takvog snimanja.

Ako određena biblioteka da saglasnost za preduzimanje radnje iz stava 2. ovog člana, biblioteci u čijem je fondu stara i retka bibliotečka građa pripada odgovarajuća naknada troškova.

Kopiranje stare i retke bibliotečke građe na foto-kopir aparatima zabranjeno je.

Posao iz stava 2. ovog člana određena biblioteka vrši kao povereni posao.

Fototipsko i digitalno izdanje

Član 45

Sopstvenici koji izrade fototipsko (faksimilno) izdanje primerka stare i retke bibliotečke građe od izuzetnog i velikog značaja obavezni su da Narodnoj biblioteci Srbije, odnosno Biblioteci Matice srpske, dostave ta izdanja u dva primerka.

Sopstvenici koji izrade digitalno izdanje primerka stare i retke bibliotečke građe od izuzetnog i velikog značaja obavezni su da Narodnoj biblioteci Srbije, odnosno Biblioteci Matice srpske, dostave to izdanje.

Čuvanje, izlaganje i izdavanje

Član 46

Stara i retka bibliotečka građa može se čuvati, izlagati i izdavati na korištenje ako su u prostorijama gde se ona čuva, izložena i izdaje ili na mestu privremenog čuvanja i izlaganja, sprovedene tehničke mere u skladu s ovim zakonom i propisima donetim na osnovu njega, kao i ako je obezbeđen stalni nadzor.

Biblioteke ne mogu izlagati staru i retku bibliotečku građu u koja nije stručno obrađena, konzervirana i upisana u registar kulturnih dobara.

Stara i retka bibliote ka gra a mo0e se izlagati i pozajmljivati radi izlaganja uz obavezno prethodno mikrofilmovanje i digitalizaciju.

Obavezno osiguranje

Član 47

Svaka biblioteka koja se finansira iz javnih sredstava mora osigurati kod osiguravaju eg druztva staru i retku bibliote ku gra u.

Stara i retka bibliote ka gra a obavezno se osigurava od svih vrsta rizika za vreme izlaganja izvan prostorija biblioteke u ijem fondu se nalazi.

Sredstva za obavezno osiguranje u slu aju iz stava 2. ovog lana obezbe uje organizator izlo0be.

Kulturno-obrazovna aktivnost u zemlji i inostranstvu

Član 48

Javna biblioteka prire uje izlo0be, predavanja, stru ne i nau ne skupove i sprovodi druge oblike kulturne i obrazovne delatnosti radi podsticanja interesovanja i izgra ivanja svesti najzire javnosti o zna aju stare i retke bibliote ke gra e kao kulturnog dobra.

Javna biblioteka sara uje u zemlji i inostranstvu sa drugim ustanovama kulture, nau nim i srodnim institucijama, informacionim i dokumentacionim centrima, radi unapre enja rada na zazititi, o uvanju i predstavljanju stare i retke bibliote ke gra e kao kulturnog dobra.

IX UVOZ, IZVOZ I PROMET

Uvoz i izvoz građe

Član 49

Staru i retku bibliote ku gra u stranog porekla dozvoljeno je uvoziti u skladu s me unarodnim konvencijama i zakonodavstvom zemlje izvoznika.

Stara i retka bibliote ka gra a mo0e se izvesti, odnosno izneti u inostranstvo na osnovu rezenja o dozvoli za izvoz, odnosno za iznozenje, ministarstva nadle0nog za kulturu, uz prethodno pribavljeno mizljenje Narodne biblioteke Srbije, odnosno Biblioteke Matice srpske.

Poslove iz stava 2. ovog lana na teritoriji autonomne pokrajine, obavlja nadle0ni organ autonomne pokrajine, kao povereni posao.

Prodaja

Član 50

Nakon sprovedene revizije stanja, biblioteke mogu prodavati vizkove stare i retke biblioteke građe iz svojih fondova.

Pre prodaje, biblioteka je obavezna da vizkove stare i retke biblioteke građe ponudi Narodnoj biblioteci Srbije, odnosno Biblioteci Matice srpske.

Sredstva ostvarena prodajom vizkova stare i retke biblioteke građe mogu se koristiti samo za nabavku ili sprovođenje mera tehničke zaštite stare i retke biblioteke građe.

Pravo preče kupovine građe

Član 51

Javne biblioteke imaju pravo preče kupovine stare i retke biblioteke građe.

Sopstvenik stare i retke biblioteke građe obavezan je da tu građu prvo ponudi biblioteci, koja, u roku od 30 dana od dana prijema ponude, obaveztava određenu biblioteku o ponudi i o svojoj odluci da li će ponudnu građu otkupiti ili ne.

Određena biblioteka obavezna je da se o predlogu biblioteke kojoj je građa ponudjena izjasni u roku od 30 dana od dana prijema predloga.

Ako se ponuda sopstvenika stare i retke biblioteke građe ne prihvati u roku od 60 dana od dana upućivanja prve ponude, sopstvenik te građe može da je proda drugom pravnom ili fizičkom licu, po ceni koja ne može biti niža od prvoponudene.

Ako sopstvenik stare i retke biblioteke građe postupi protivno odredbama ovog člana, određena biblioteka ima pravo da podnese tužbu nadležnom sudu i traži poništenje ugovora o kupoprodaji.

Razmena, privremeno ustupanje i poveravanje na čuvanje

Član 52

Javne biblioteke mogu međusobno razmenjivati staru i retku biblioteku građu iz svojih fondova radi obrazovanja celine fondova ili zbirki.

Razmena stare i retke biblioteke građe od velikog i od izuzetnog značaja može se izvršiti samo uz saglasnost Narodne biblioteke Srbije, odnosno Biblioteke Matice srpske.

Javne biblioteke mogu, uz prethodno pribavljeno mišljenje Narodne biblioteke Srbije, odnosno Biblioteke Matice srpske, razmenjivati staru i retku biblioteku građu i s drugim pravnim, odnosno fizičkim licima, ako građa koja se razmenjuje ima podjednak naučni, umetnički ili kulturni značaj i približno istu tržišnu vrednost.

Kontrola prometa

Član 53

Promet stare i retke biblioteke građevine mogu obavljati pravna i fizička lica.

Pravna lica (antikvarnica, knjižara, aukcijska kuća, komisiona radnja i sl.) mogu obavljati promet stare i retke biblioteke građevine ako su za tu delatnost registrovana u skladu sa zakonom.

Pravna i fizička lica koja se bave prometom obavezna su da vode dokumentaciju o poreklu stare i retke biblioteke građevine.

Dokumentacija iz stava 3. ovog člana obavezno sadrži lične podatke i adresu prodavca, kratak opis i prodajnu cenu stare i retke biblioteke građevine, lične podatke i adresu kupca.

Obaveze obaveštavanja i prijavljivanja nelegalno pribavljene građevine

Član 54

Pravna i fizička lica koja se bave prometom stare i retke biblioteke građevine obavezna su da u roku od tri dana pismeno obaveste određenu biblioteku ako posumnjaju da im je ponuđena nelegalno pribavljena stara i retka biblioteka građevina, da joj dostave podatke o toj građevini (naslov i prodajnu cenu) i da je pre stavljanja u prodaju ponude određenoj biblioteci, u skladu s pravom preuzetom kupovine.

Pravna i fizička lica koja se bave prodajom stare i retke biblioteke građevine obavezna su da bez odlaganja obaveste nadležnu organizacionu jedinicu ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove u slučaju postojanja sumnje da je stara i retka biblioteka građevina ponuđena na prodaju nelegalno pribavljena.

X NADZOR

Nadzor nad primenom Zakona

Član 55

Nadzor nad primenom ovog zakona obavlja ministarstvo nadležno za kulturu.

Nadzor nad vršenjem ovim zakonom poverenih poslova državne uprave vrši ministarstvo nadležno za kulturu, u skladu sa zakonom kojim se uređuje državna uprava.

Nadzor nad radom biblioteka koje obavljaju poslove zaštite stare i retke biblioteke građevine vrši ministarstvo nadležno za kulturu, a na teritoriji AP Vojvodine nadležni pokrajinski organ kao - povereni posao.

XI KAZNENE ODREDBE

Član 56

Novčanom kaznom od 100.000 do 500.000 dinara kazniće se za prekršaj pravno lice koje je sopstvenik stare i retke biblioteke građevine u javnoj svojini:

- 1) ako ne omogući vršenje stručnog nadzora (član 13);
- 2) ako ne čuva i ne održava građu (član 14. tačka 1);
- 3) ako ne sprovodi blagovremene mere tehničke zaštite (član 14. tačka 2);
- 4) ako ne obezbedi odgovarajući prostor i opremu za smeštaj i zaštitu građe (član 14. tačka 3);
- 5) ako ne imenuje lice odgovorno za zaštitu građe i ne angažuje stručnu osobu za rad sa građom (član 14. tačka 4);
- 6) ako ne čuva građu kao celinu, odnosno zbirku ili fond (član 14. tačka 5);
- 7) ako građu ne obradi, ne klasifikuje i ne upiše u registre kod određene biblioteke (član 14. tačka 6);
- 8) ako ne obavesti određenu biblioteku o svim promenama stanja građe, najkasnije u roku od 30 dana od dana saznanja o nastupanju promene (član 14. tačka 7);
- 9) ako ne dozvoli naučnici i stručnjaci istraživanja, reprodukciju i druga snimanja, kao i izvođenje mera tehničke zaštite na građi, i ako u tu svrhu po potrebi ne ustupi građu određenoj biblioteci ili drugim pravnim licima (član 14. tačka 8);
- 10) ako ne obezbedi dostupnost građe javnosti u svrhu predstavljanja građe kao kulturnog nasleđa i ne ustupi po potrebi građu određenoj biblioteci ili drugim pravnim licima (član 14. tačka 9);
- 11) ako ne sprovodi mere zaštite u slučaju vanrednih okolnosti (član 16);
- 12) ako pokuša da izveze ili iznese iz zemlje staru i retku biblioteku građu bez rešenja o dozvoli za izvoz, odnosno za iznošenje ministarstva nadležnog za kulturu, odnosno nadležnog pokrajinskog organa (član 49. st. 2. i 3).

Novčanom kaznom od 20.000 do 50.000 dinara kazniće se za prekršaj iz stava 1. ovog člana i odgovorno lice u pravnom licu i rukovodilac državnog organa koji nije pravno lice.

Član 57

Novčanom kaznom od 50.000 do 150.000 dinara kazniće se za prekršaj sopstvenik stare i retke bibliotečke građe u privatnoj svojini:

- 1) ako ne obavesti određenu biblioteku o posedovanju građe (član 22. stav 1. tačka 1);
- 2) ako ne preduzme potrebne mere za bezbedno čuvanje i zaštitu građe (član 22. stav 1. tačka 2);
- 3) ako ne sredi građu i ne izradi njen popis, ili se ne obrati određenoj biblioteci za pomoć ukoliko sam nije u stanju da to izvrši (član 22. stav 1. tačka 3);

4) ako ne dopusti ovlaz enom licu odre ene biblioteke pregled gra e i sprovo enje zazitnog snimanja (lan 22. stav 1. ta ka 4);

5) ako ne poztuje stru ne savete odre ene biblioteke u vezi sa vrednovanjem, uvanjem i zazitom gra e (lan 22. stav 1. ta ka 5);

6) ako pokuza da izveze ili iznese iz zemlje staru i retku bibliote ku gra u bez rezenja o dozvoli za izvoz, odnosno za iznozenje ministarstva nadleOnog za kulturu, odnosno nadleOnog pokrajinskog organa (lan 49. st. 2. i 3).

XII PRELAZNE I ZAVR¥NE ODREDBE

Član 58

Stara i retka bibliote ka gra a stavljena pod zazitom po propisima koji su va0ili do dana stupanja na snagu ovog zakona ostaje pod zazitom i po odredbama ovog zakona.

Član 59

Biblioteke su obavezne da u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog zakona odgovaraju u staru i retku bibliote ku gra u iz svojih fondova predlo0e za proglašavanje za kulturno dobro od izuzetnog, odnosno velikog zna aja, u skladu sa ovim zakonom.

Član 60

Biblioteke su obavezne da usklade svoju organizaciju, rad i opzte akte s odredbama ovog zakona u roku od jedne godine od dana njegovog stupanja na snagu.

Član 61

Podzakonski propisi za sprovo enje ovog zakona done e se u roku od zest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 62

Danom po etka primene ovog zakona prestaju da va0e odredbe Zakona o kulturnim dobrima ("Slu0beni glasnik RS", broj 71/94) koje se odnose na staru i retku knjigu.

Član 63

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Slu0benom glasniku Republike Srbije", a primenjiva e se istekom zest meseci od dana njegovog stupanja na snagu.